

De accountant als pensioenadviseur, als het aan de RJ ligt...

Drs. C. Beishuizen en drs. J.A.L. Borremans

De directeur-groootaandeelhouder heeft als enige werknemer de mogelijkheid om het aan hem toegezegde pensioen ook daadwerkelijk door zijn eigen vennootschap te laten uitvoeren. Dat daarmee ook de risico's van het pensioen in eigen beheer worden genomen, denk aan het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico, wordt daarbij voor lief genomen of de DGA is zich er niet van bewust.

SINDS JAAR EN DAG beschouwt de DGA de (fiscale) pensioenverplichting op de balans van de uitvoerende vennootschap als 'zijn pensioenpotje' en, nog meer, de jaarlijkse aangroei als een mooie aftrekpost voor de resultatenrekening.¹ Maar wat stelt deze verplichting anno 2005 nu eigenlijk voor? Door 'voortschrijdend wetgevend inzicht'² en jurisprudentie is de fiscale pensioenverplichting ver weg gedreven van de bedrijfseconomische waarde. En juist op dat zere punt heeft de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) de vinger gelegd in 2005 door met twee uitingen te komen die verstrekking invloed hebben op de waardering van de pensioenverplichting van de DGA. Een uiting die eindelijk zal gaan zorgen voor een sterkere bewustwording bij zowel adviseur als DGA van het feit dat het pensioen veel meer is dan een fiscale aftrekpost, namelijk een complex adviesproduct waar iedere betrokkene bij de vennootschap zich rekenschap van zal en moet geven.

RJ 2005-01 d.d. 8 april 2005

Naar aanleiding van de fiscale beperkingen bij de waardering van pensioen in eigen beheer -verbod op leeftijdsterugstellingen en een rekenrente van ten

minste 4%, ook bij een lagere marktrente - heeft de RJ in een uiting van 8 april 2005 aangegeven dat de waardering van de pensioenverplichting in de jaarrekening dient te geschieden op basis van bedrijfseconomische grondslagen.³ Een uitzondering werd, kortweg, gemaakt voor de rechtspersoon zonder schulden en/of geen werknemers anders dan de DGA zelf. Deze rechtspersonen mochten de fiscale waardering in de jaarrekening opnemen, mits in de toelichting aangegeven werd dat voor de alternatieve fiscale waarderingwijze was gekozen. In bijna alle gevallen is de bedrijfseconomische pensioenverplichting hoger dan de fiscale pensioenverplichting.⁴

RJ 2005-4 vervangt RJ 2005-1

Op 21 oktober jl. is de RJ - mede naar aanleiding van een verzoek van NIVRA en NOvAA - teruggekomen op zijn uiting van 8 april 2005. Deze uiting RJ 2005-1 wordt ingetrokken.

De inhoud van RJ 2005-4

De Raad is met een nieuwe uiting gekomen waarin het volgende is opgenomen:

'Het wordt de rechtspersoon (i.c. kleine rechtspersoon) toegestaan een

pensioenverplichting in eigen beheer op te nemen ter grootte van de t.b.v. de fiscale winstbepaling in aanmerking te nemen voorziening. Indien de rechtspersoon van de mogelijkheid gebruikt maakt, vermeldt de rechtspersoon in de toelichting dit feit (*waardering volgens fiscale grondslagen*), alsmede de gehanteerde berekeningsgrondslagen en de gehanteerde rekenrente.'

De RJ merkt overigens terecht op dat de kleine rechtspersoon die kiest voor een fiscale waardering, op basis van de Wet IB en Wet VpB mogelijk een fiscaal (wet LB) risico loopt. Immers de PSW⁵ schrijft voor dat een rechtspersoon bij pensioen in eigen beheer 'een voldoende bedrag' op de balans moet opnemen. Een voldoende bedrag is een pensioenverplichting berekend volgens bedrijfseconomische grondslagen. Het opnemen van de fiscale pensioenverplichting leidt dus tot een onvoldoende bedrag op de balans. Hiermee wordt niet voldaan aan bovengenoemde regeling en derhalve ook niet aan de PSW. Op basis van art. 19a, tweede lid, Wet LB is pensioen in eigen beheer fiscaal gezien slechts mogelijk wanneer voldaan wordt aan de PSW. Bij een onvoldoende bedrag wordt hier niet aan voldaan en kan de inspecteur Loonbelasting concluderen tot een onzuivere aanspraak met LB-heffing over de gehele bedrijfseconomische waarde van de pensioenverplichting tot gevolg.

Theoretisch gezien is bovengenoemde stelling juist. De PSW-bepaling betreffende voldoende bedrag op de balans is echter niet nieuw. In de praktijk

Handvatten voor de jaarrekening 2005

- Volstaan mag worden met de fiscale pensioenverplichting. In alle gevallen kan volstaan worden met het opnemen van de fiscale pensioenverplichting. In de toelichting zal dan het volgende opgenomen moeten worden: 'De pensioenverplichting is berekend volgens de fiscale waarderingsgrondslagen inhoudende een rekenrente van ten minste 4%, overlevingstafel GBM-GBV 1995-2000 zonder leeftijdsterugstellingen, het voor-overlijdensrisico is niet in de verplichting opgenomen. Bij het berekenen van de pensioenverplichting zijn toekomstige stijgingen van het salaris en pensioenen (indexaties) niet verwerkt.'
- Het opnemen van de bedrijfseconomische pensioenverplichting geeft meer inzicht. Het opnemen van een bedrijfseconomische pensioenverplichting is echter wel toegestaan. In dat geval adviseren wij om bij de berekening van de pensioenverplichting 2005 de volgende berekeningsgrondslagen te hanteren:
 - een rekenrente van 3,7%⁶;
 - overlevingstafel GBM-GBV 1995-2000 met vijf jaar leeftijdsterugstelling voor de man en zes jaar voor de vrouw;
 - het verdisconteren van het vòr-overlijdensrisico in de pensioenverplichting;
 - bij een toegezegde indexatie:
 - vaste stijging: de rekenrente vanaf pensioendatum verminderen met de vaste stijging;
 - waardevastheid: de rekenrente vanaf pensioendatum verminderen met 2,48%. Dit indexeringspercentage is afgeleid van de gemiddelde stijging van het prijsindexcijfer voor gezinsconsumptie over de periode 1995-2005.
- Onderdekking van het nabestaandenrisico benoemen bij 'niet uit de balans blijkende verplichtingen'. Niet aan de orde in RJ-uiting 2005-1 en RJ-uiting 2005-4, maar voor de praktijk, de aansprakelijkheid van de accountant èn de bewustwording van de DGA niet minder van belang is het vermelden van het overlijdensrisico bij het onderwerp 'Niet uit de balans blijkende verplichtingen'.
Toelichting: In veel gevallen is het toegezegde nabestaandenpensioen niet of onvoldoende verzekerd. Zeker als de pensioenen na ingang geïndexeerd worden èn de eventuele verzekering 'slechts' afgestemd is op de fiscale pensioenverplichting. Wij pleiten ervoor om het nabestaandenrisico inzichtelijk te maken op basis van de eerdergenoemde bedrijfseconomische grondslagen. Dit nabestaandenrisico kan dan verminderd worden met de binnen de vennootschap voor pensioen beschikbare middelen en de uitkering uit overlijdensrisicoverzekeringen.

Onder het hoofdstuk 'niet uit de balans blijkende verplichtingen' kan dan de volgende toelichting worden opgenomen: 'Aan de DGA en zijn nabestaanden zijn pensioenen toegezegd met op balansdatum een nabestaandenrisico van € <het gekapitaliseerde overlijdensrisico>. Dit risico is voor ...% gedekt middels de binnen de BV voor pensioen beschikbare middelen en afgesloten overlijdensrisicoverzekeringen.'

heeft de fiscus alleen maar zicht op de fiscale pensioenverplichting en zal de fiscus elke commerciële jaarrekening na moeten kijken op de hoogte van de commerciële pensioenverplichting.

Praktische consequenties van RJ 2005-04

Het opnemen van een fiscale waardering is een fiscaal risico dat voorkomen kan worden door in de jaarrekening

de bedrijfseconomische pensioenverplichting op te nemen. Veel belangrijker is echter dat de accountant wordt gedwongen om een actievare rol te spelen bij het PensioenDossier van de DGA. Immers, de fiscale waarde is een 'niet voldoende bedrag'. Met andere woorden, welke risico's drukken er dan op de vennootschap die niet tot uiting komen in de fiscale pensioenverplichting?

Conclusies

De Raad voor de Jaarverslaggeving worstelt blijkbaar met de positie van het pensioen in eigen beheer. Tot voor kort was immers deze balanspost 'een gegeven'. De dynamiek in de fiscale wetgeving zit van oudsher in de wet Loonbelasting, denk daarbij aan de herzieningen van het opbouw kader van het pensioen⁷ en niet zozeer in de waarderingsregels in de Vennootschapsbelasting en Inkomstenbelasting. Echter, de recente wijzigingen in die wetgeving hebben het 'adviesproduct DGA-pensioen' op de agenda van de accountant gezet. Gelukkig maar. **An**

- 1 Art. 2, derde lid, Pensioen- en spaarfondsenwet. De DGA is de werknemer die het meeste gebruikmaakt van de ontheffing van de verzekeringsplicht voor pensioenen. Naast de DGA kan een werkgever ook het pensioen voor oudere werknemers (niet aandeelhouders) geheel of gedeeltelijk in eigen beheer houden. Dat komt overigens zelden voor.
- 2 Voor een overzicht van de recente wijzigingen, zie onder meer Pensioen & Praktijk maart 2004, november 2004, juni 2005, of kijk op www.pensioenconsultants.nl/nieuws.
- 3 De bedrijfseconomische waarde wijkt af van de fiscale verplichting aangezien wel rekening gehouden wordt met leeftijdsterugstellingen, een lagere rekenrente en een voorziening voor het nabestaandenpensioen.
- 4 Zie ook Accountancynieuws, 20 mei 2005, nr. 10.
- 5 Regeling van voorwaarden voor pensioentoezeggingen voor direct- en indirecte grootaandeelhouders d.d. 23 december 1994, laatstelijk gewijzigd d.d. 11 december 2000.
- 6 Deze rekenrente is een afgeleide van de Rentetermijnstructuur van het Financieel Toetsingskader behorende bij de waardering van een nominaal pensioen (bron DNB).
- 7 Van Witteveen-Knip naar BalkenendeBreuk. In juni 2004 de daling van het jaarlijkse opbouwpercentage van 2,33% naar 2% met een gelijktijdige verhoging van de AOW-franchise gevolgd door de a.s. aanpassing per 1 januari 2006 van de pensioenleeftijd (de BalkenendeBreuk) naar 65 jaar.

Drs. C. Beishuizen en drs. J.A.L. Borremans zijn partner van B&B Pensioenconsultants te Soest, gespecialiseerd in fiscale, juridische, actuariële en verzekeringstechnische pensioenadviesing aan ondernemers. Hierbinnen ligt het specialisme van de schrijvers van dit artikel op de DGA-pensioenen in eigen beheer.